

شماره ۴۴
۱۳۷۸

مهدورالدین بودین
در رویه قضایی ایران

مؤلف

محمد رضا صفری تالارپشتی

مدرس دانشگاه و پژوهشگر

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ موسسه نشر علوم نوین است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه
۱۱	الف - بیان مسئله
۱۲	ب - اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۴	د - اهداف تحقیق
۱۵	ت - سوالات تحقیق
۱۵	ث - فرضیه ها - تحقیق
۱۶	ج - پیشینه تحقیق
۱۸	چ - روش تحقیق
۱۸	ح - سازماندهی تحقیق
۱۹	فصل اول : شناخت مفاهیم و پیشینه فقهی و اجسام اشتباه
۲۰	۱-۱ مفاهیم و پیشینه فقهی
۲۰	۲-۱ مفاهیم
۲۱	۱-۲-۱ مهدور الدم
۲۳	۲-۲-۱ اعتقاد
۲۴	۳-۲-۱ قصاص
۲۶	۴-۲-۱ رویه قضایی
۲۷	۳-۱ اقسام رویه قضایی
۲۷	الف - غیر لازم الاتباع
۲۹	ب - لازم الاتباع
۳۰	پ - اشتباه
۳۱	۴-۱ پیشینه فقهی موارد مذکور در ماده ۳۰۲ و ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی

۳۶ ۱-۵ اقسام اشتباه در قتل

۳۶ ۱-۶ انواع کلی اشتباه

۳۶ ۱-۶-۱ اشتباه در شخص

۳۷ ۱-۶-۱-۱ رویکرد حقوقدانان

۴۲ ۱-۶-۱-۲ رویکرد فقها

۴۶ ۱-۶-۲ اشتباه در شخصیت یا هویت مجنی علیه

۴۸ ۱-۶-۲-۱ رویکرد حقوقدانان

۵۰ ۱-۶-۲-۲ رویکرد فقها

۵۶ ۱-۷ اشتباه در حکم و موضوع

۵۷ ۱-۷-۱ اشتباه در حکم

۶۰ ۱-۷-۲ اشتباه در موضوع

۶۰ ۱-۸ اقسام اشتباه در قتل

۶۱ ۱-۸-۱ اشتباه در هویت مجنی علیه

۶۳ ۱-۸-۲ اشتباه در سبب تشکیل دهنده جرم

۶۴ ۱-۸-۳ اشتباه در نفس نتیجه

فصل دوم: تحلیل حقوقی به اعتقاد مهدورالدین مجنی علیه

۷۱ و تحلیل نارسایی ها و راهکارهای اصلاحی

۷۲ ۲-۱ ارکان حقوقی ماده ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی

۷۲ ۲-۲ رکن قانونی

۷۴ ۲-۲-۱ سابقه تقنینی

۷۹ ۲-۳ رکن مادی

۸۰ ۲-۴ رکن معنوی

۸۲ ۲-۵ تحلیل نارسائی های ماده ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی

۶-۲	تعارض ماده ۳۰۳ در اعمال مجازات با
۸۲	اصل صلاحیت دولت در اعمال مجازات
۸۳	۱-۶-۲ تشریح اصل فوق‌الذکر
	۲-۶-۲ تعارض موارد مذکور در ماده ۳۰۳ با
۸۵	اصل صلاحیت در اعمال مجازات
۷-۲	تعارض ماده ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی
۹۰	با اصل انحصار دولت در اصدار حکم
۹۱	۱-۷-۲ تشریح اصل فوق‌الذکر
	۲-۷-۲ تعارض ماده ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی
۹۳	با اصل فوق‌الذکر
۸-۲	تعارض موارد مذکور در ماده ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی با اصل سیاست کیفری حاکم
۹۶	بر ماده ۲۱ قانون مجازات اسلامی
	۱-۸-۲ تشریح سیاست کیفری حاکم بر ماده ۴۲۱ قانون مجازات اسلامی
۹۶	۲-۸-۲ تعارض موارد مذکور در ماده ۳۰۳ و ۴۲۱ قانون مجازات اسلامی
۹۹	مشکل اثبات اعتقاد به مهدورالدم بودن
۱۰۱	مشکل اثبات مصداق مهدورالدم بودن
۱۰۶	علت شناختی نارسایی‌ها
۱۰۹	عدم توجه به جایگاه نظم عمومی
۱۱۲	وجود رویکرد فردمحوری در مقررات قانونی
۱۴-۲	عدم توجه به شرایط و اوضاع احوال
۱۵۵	حاکم بر موازین فقهی
۱۵۸	راهنماهای اصلاحی

۱۵۸ ۱۶-۲ لزوم تحدید صدور حکم به محاکم دادگستری

۱۷-۲ لزوم عدم تجویز اجرای مجازات به

۱۶۱ افراد عادی جامعه

۱۸-۲ لزوم تعیین مجازات برای کشتن افراد

۱۶۳ مهدورالدم و قاتل

۱۶۶ نتیجه گیری

۱۶۸ پندهادات

۱۷۰ منابع و مآخذ

۱۷۰ الف - فتن کریم

۱۷۰ ب - کتاب فی دسی

۱۷۴ پ - مقالات

۱۷۴ ت - پایان نامه ۱۵۰

۱۷۵ ث - جزوه

۱۷۵ ج - کتابهای عربی

مقدمه‌ی مؤلف

تحول و نوسازی در همه حوزه‌ها و زمینه‌ها ضرورتی انکارناپذیر است و تبلور عدالت و توسعه قضایی در جامعه نوین اسلامی ایران عزیز در بهداشت و تحول و نوسازی دستگاه قضاء می‌باشد که تلاش‌های مجدانه‌ای در این خصوص صورت پذیرفته است. لکن جوابگو و در شان نظام اسلامی نیست و همچنان باید در نیل به تحقق آن تلاش بیشتری را پیش صورت پذیرد.

این کتاب که سه تلاش و همت و پژوهش و تحقیق قریب به یک‌ساله این کمترین است: «ان: قتل به اعتقاد مهدورالدم بودن در رویه قضایی ایران» می‌باشد با همه وقت و توجه جدی که در تدوین آن شده است؛ با این وصف در بضاعت این حقیر بیس از این نبوده است.

این ثمره تحقیق و پژوهش و نتیجه مطالعات و میوه تحصیل را به اذن الهی تقدیم به **شهدای هسته‌ای** کشور می‌مایم و حسرت آن می‌خورم ای کاش تلاش در خصوص حقوق هسته‌ای کشور می‌داشتم.

مقدمه

حمایت اسلام از حیات اشخاص، احترام خون آنها در جامعه اسلامی یک اصل است و اسلام اجازه تعالی به حیات اشخاصی را که در دارالاسلام سکونت دارند، نداده است. اما بعضی اعمال و رفتارها توسط مسلمانان یا افرادی که در سرزمین‌های اسلام سکونت دارند، موجب زوال عصمت و حرمت خون آنها شده و رکن خون آنها را مباح می‌گرداند. این رفتارها به صورت دقیق و مبسوط در اسلام بیان شده‌اند و مباح شدن خون اشخاص بر اثر ارتکاب این اعمال یا جرایم در اوضاع و احوالی خاص و در موارد بسیار محدود، نسبت به همه مسلمانان در مواردی، نسبت به اشخاص خاصی است. قتل نفس و سلب حیات از انسان از مهمترین جرایم علیه اشخاص است و در همه جوامع با واکنش شدید و در نظر گرفتن مجازات‌های سخت برای قاتلان همراه است. در نظام حقوقی اسلام مجازات قتل در صورتی که عمدی و عدوانی باشد،

قصاص است و از این مجازات در قرآن کریم به‌عنوان منشأ حیات جامعه یاد شده است. مرتکبان این اعمال یا جرایم در فقه اسلام به‌عنوان مهدورالدم مورد بحث قرار گرفته‌اند و در قانون مجازات اسلامی ایران که بر اساس فقه شیعه تدوین شده، قتل مهدورالدم، عامل موجه جرم تلقی شده و براساس ماده ۲۲۶ ق.م.ا.سابق. «قتل نفس در صورتی موجب قصاص است که مقتول شرعاً مستحق کشتن نباشد» و طبق موارد مذکور در ماده ۳۰۲ ق.م.ا. «در صورتی که مجنی علیه دارای یکی از حالات این ماد باشد، رنکب به قصاص و پرداخت دیه محکوم نمی‌شود».

اجرای عدالت کیفری در اثنای تحقیقات دادرسی و صدور حکم عادلانه مبتنی بر رعایت اصول بنیادین مانند اصل قانونی بودن دادرسی، اصل قانونی بودن جرم و مجازات، اصل لزوم علنی بودن رسیدگی و مانند آن است. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با رعایت موازین حقوق کیفری اسلام بسیاری از اصول ربور پیش‌نی شده است، اما برخلاف اصول فوق‌الذکر و موازین فقهی از نحو نگارش و سیاق ماده ۳۰۲ و ۳۰۳ قانون مجازات اسلامی شائبه مجوز دادرسی و صدور حکم قضایی نسبت به اتهام شهروندان درخصوص جرایمی از قبیل قتل عمد، زنا، لواط، محاربه، افساد فی الارض، که دارای کیفر قصاص نفس و یا اعدام است به افراد عادی استنباط می‌گردد. از این‌رو حذف مواد مزبور و یا اصلاح آنها با توجه به مواد ۲۱۷ قانون آئین دادرسی کیفری که در تعارض می‌باشد به گونه‌ای که شائبه مزبور را منتفی سازد احساس می‌شود.